

Social- och hälsovårdsministeriet
PB 33
FI-00023 STATSRÅDET

kirjaamo@stm.fi

Hänvisning
Er begäran STM074:00/2018

Kontaktperson
Bengt Michelsson, tel. (0)18 25260

Ärende
**UTLÅTANDE OM REGERINGENS PROPOSITION
TILL RIKSDAGEN MED FÖRSLAG TILL KLIENT-
OCH PATIENTLAG OCH TILL VISSA LAGAR
SOM HAR SAMBAND MED DEN**

Social- och hälsovårdsministeriet inkom 6.7.2018 med en begäran om remissyttrande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till klient- och patientlag och till vissa lagar som har samband med den. Ålands landskapsregering avger följande remissyttrande:

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen (1991:71) för landskapet Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om hälso- och sjukvård med de undantag som anges i 27 § 24, 29 och 30 punkterna. Undantagen utgörs av administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktning, rättsmedicinska undersökningar, behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål.

Landskapet har behörighet avseende socialvård i enlighet med 18 § 13 punkten självstyrelselagen. Nämda 27 § 24 punkten om administrativa ingrepp i den personliga friheten gäller även inom socialvården och tillhör således rikets lagstiftningsbehörighet.

Landskapet har även i enlighet med 18 § 6 punkten lagstiftningsbehörighet gällande allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten vilka avser skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen med beaktande av vad som stadgas i 12 §, ordningsmaktens verksamhet för tryggande av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför

undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. På Åland gäller därför landskapslag (2010:28) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privata säkerhetstjänster och landskapslag (2010:29) om ordningsvakter.

Riket har lagstiftningsbehörighet avseende arbetsrätt, med vissa undantag, och rättskipning, med vissa undantag, samt statistik för rikets behov enligt 27 § 21, 23 och 38 punkterna självstyrelselagen.

I lagförslaget ingår ett flertal bestämmelser som griper in i de i grundlagens 2 kap. skyddade grundläggande fri- och rättigheterna på vilka rättsområden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen.

Behörighetsfördelningen i den föreslagna lagen är dock inte till alla delar entydig. Till de delar en bestämmelse utgör ett lagstöd eller en rättsgrund för användandet av administrativa ingrepp i den personliga friheten är det rikets behörighet, är den att hänvisa till socialvård eller hälso- och sjukvård är detta rättsområden som faller under landskapets behörighet. Sålunda kommer åtgärder i syfte att minska och förebygga användningen av begränsningsåtgärder t.ex. ifråga om resurser, lokaler och organisering att höra till landskapets lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet. Detta ställer särskilda krav på en helhetssyn gällande uppföljning, övervakning och tillsyn.

I 13 kap. 92 § finns hänvisning till egen kontaktperson som avses i socialvårdslagen, 42 §. Den avsedda socialvårdslagen (FFS 1301/2014) gäller inte på Åland och paragrafen är ett exempel på att den föreslagna regleringen kan innebära vissa svårigheter att sammanföra rikets respektive landskapets lagstiftningsbehörighet till en fungerande helhet.

I 24 kap. i lagförslaget regleras åtgärder som ingriper i den i grundlagen skyddade hemfriden. På rättsområdet tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket.

Lagens syfte

Landskapsregeringen anser att syftet med den föreslagna lagen är bra särskilt gällande att se till att klientens eller patientens självbestämmanderätt och andra grundläggande fri- och rättigheter inskränks i samband med social- och hälsovård endast när det är nödvändigt och med tillägget ”och på i lag reglerat sätt”.

Allmänt om lagen

Avsikten för idag gällande missbrukarvårdslag och mentalvårdslag, inklusive de bestämmelser som inte rör tvångsvård, specificeras inte i förslaget. En bedömning av förslagets ändamålsenlighet som helhet skulle underlättas av förtydliganden i motiveringarna om nämnda lagar ska upphöra och om regleringarna av alkohol- och drogämbete i socialvårdslagen och hälso- och sjukvårdslagen ska utökas.

Förslagets konsekvenser för social- och hälsovården är omfattande och svårigheter i tillämpningen kommer att uppstå. Lagstiftningen förutsätter att det för berörda yrkespersoner på Åland ordnas tillräcklig utbildning och vägledning på svenska i hur lagstiftningen ska tillämpas.

Användningen av begreppen ”social- och hälsovård” och ”socialvård och hälso- och sjukvård” är inkonsekvent. I detaljmotiveringarna tydliggörs inte om tandvården ingår som en del av den somatiska vården t.ex. ifråga om tandvård emot en vuxen person med funktionsnedsättning eller ett barns vilja med hjälp av exempelvis premedicinering eller narkos.

Lagförslagets detaljmotiveringar tydliggör inte heller vad som förutsätts särskilt gällande gravida kvinnor och skyddande av deras ofödda barn. En jämförelse av kapitel 9 och kapitel 15 ger vid handen att det finns skillnader ifråga om innehåll, såsom olika krav på beslutsfattande liksom skillnader i formuleringar såsom i 58 § i jämförelse med 107 §. Likalydande paragrafer gällande socialvård och hälso- och sjukvård borde så långt som möjligt eftersträvas.

Särskilda anmärkningar

1 § detaljmotiveringarna avseende 1 § lämnar öppet vad som avses med ”möbel- och instrumentlösningar”.

7 § definitionen av ansvarig föreståndare för en tjänstenhet i 3 § 7 punkten överensstämmer inte med detaljmotiveringen. I 3 § 7 punkten avses en yrkesutbildad person inom socialvården eller hälso- och sjukvården som har avlagt högre högskoleexamen och som ansvarar för tjänsteproduktionen eller fungerar som föreståndarens ställföreträdare. Detaljmotiveringen anger som den ansvariga uttryckligen en legitimerad yrkesutbildad person inom socialvården eller hälso- och sjukvården och ger t.ex. socionom som exempel vilken inte är en högre högskoleexamen.

21 § utsedd stödperson som stöd för beslutsfattande. Enligt förslaget kan en klient eller patient utse en eller flera stödpersoner. I mom. 2: ”ska man sträva efter att den som utser stödpersonen” här behöver definieras vem/vilken myndighet som avses.

24 § upphörande av stödpersonens uppdrag. Enligt förslaget skall ett skriftligt överklagbart beslut fattas om upphörande av stödpersonens uppdrag. Då borde följaktligen ett beslut även fattas när stödpersonen utses.

25 § angående vårddirektiv. Statsrådets svenska språknämnd rekommenderar att termen livstestamente används för ”hoitotahto” när en skriftlig handling avses. Om man avser andra närliggande begrepp där en person ger uttryck för sina önskemål om den framtida vården men där dessa inte uttrycks i form av en formell skriftlig handling, kan ordet viljeyttring användas tillsammans med ett förklarande uttryck som anger att det är fråga om vård och behandling, medicinska åtgärder, den framtida vården eller liknande.

47 § allmänna villkor för användning av begränsningsåtgärder
1) nämns att begränsningsåtgärder enligt denna lag endast får användas när en minderårig klient i den aktuella situationen inte kan avgöra frågor om sin vård och omsorg eller förstå konsekvenserna av sitt handlande. I 18 § i den föreslagna klient- och patientlagen *Minderåriga klienters ställning* framkommer dock att en minderårig klients önskemål och åsikt ska utredas på det sätt som klientens ålder och utvecklingsstadium förutsätter.

53 § hänvisar till ”dagverksamhet enligt 17 a § i den lagen”. Oklart vad som avses då 17 a § varken finns i t.ex. socialvårdslagen, handikappservicelagen eller specialomsorgslagen. Motsvarande hänvisning finns inte i det finskspråkiga förslaget. I det svenskspråkiga förslaget hänvisas dessutom till serviceboende med heldygnsomsorg

enligt 21 § 4 mom. i socialvårdslagen och i det finskspråkiga förslaget till 21 § 3 mom.

87 § 2 mom. felöversättning till svenska. Bör förmodligen vara ”och i enlighet med behov”.

151 § 1 mom. finns fel i översättningen till svenska. Det står ”vid missbrukarvård oberoende av patientens vilja”, men borde stå ”psykiatrisk vård som ges oberoende av patientens vilja”.

201 § gällande lämnande av uppgifter till tillsynsmyndigheter noterar landskapsregeringen att information om de åtgärder för isolering och fastbindning som använts inom tjänstenheten och om deras antal samt om antalet patienter enligt lagförslaget ska skickas till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och inte som idag till landskapsregeringen.

204 § 1 mom. har brister i den svenska översättningen. ”...som myndigheter bedömer att den behöver” borde rimligen stå ”som social- och hälsovårdsmyndigheterna bedömer att de behöver”.

Gällande föreslagna ändringar i barnskyddslagen

52 a§ Kulturella rättigheter under tiden för vård i hemmet.

Motsvarande paragraf saknas på finska både i lagförslaget samt i detaljmotiveringen. Innehållet, bl. a. rätt till småbarnspedagogik och grundläggande utbildning också under tiden för vård utom hemmet, motsvarar inte rubriken.

Sammanfattningsvis

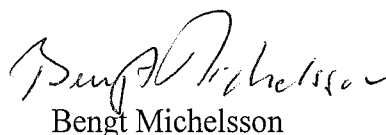
Landskapsregeringen konstaterar slutligen med hänvisning till komplexiteten ifråga om den delade lagstiftningsbehörigheten att lagförslaget kan innehålla grund för andra signifikanta anmärkningar än de som i remissyttrandet lyfts fram. Det är därför också på den grunden viktigt att landskapsregeringen vid eventuella ändringar i lagförslaget ges möjlighet till förnyat remissyttrande.

Minister

Wille Valve

Avdelningschef

Bengt Michelsson